

Wondermiddel of eigen vaardigheid verbeteren?

Weerstand

Foto's Gidi Smolders

Koeien aan voerhek bij Jan van de Worp in Schalkwijk

Kalf met koe bij Harrie en Karin Janssen te Overloon

Melkveehouders hebben grote belangstelling voor de natuurlijke weerstand van hun vee tegen ziekten. Uit ervaring weten ze dat bepaalde dieren beter tegen een stootje kunnen dan anderen. Konden ze maar eenvoudig meten waar dat aan ligt, dan zouden ze een krachtig instrument in handen hebben om de ziekteknelpunten op het bedrijf op te lossen.

Helaas is het niet mogelijk om weerstand van melkkoeien in één parameter samen te vatten. Toch zijn er ook nu al mogelijkheden om de gezondheid en weerstand van vee op peil te houden en/of te verbeteren. Inzicht in bedrijfskengetallen en eenvoudige waarnemingen aan het eigen vee bieden hiertoe goede mogelijkheden. Het project Weerstand van Biologisch Melkvee ging na of deze aanpak tastbare resultaten oplevert.

Minimaliseren van stress

Een koe zonder stress zit goed in haar vel en produceert zonder problemen. De kerngedachte achter Weerstand van Biologisch Melkvee is daarom dat de veehouder, ongeacht het productiesysteem, moet streven naar zo min mogelijk

stress bij het vee: goede huisvesting, goed voeren, goed melken en een goede verzorging. Het streven naar minimale stress laat ruimte voor uiteenlopende individuele bedrijfsdoelen en diversiteit. Bewust zijn van de effecten van eigen handelen, en tekortkomingen daarin, samen met een nauwkeurige ziekte- en behandelingenregistratie zijn de basis voor voortschrijdend inzicht en resultaat.

Weerstand van Biologisch Melkvee gaat er niet van uit dat melkvee tegen alle ziekten en gezondheidsproblemen weerbaar gemaakt kan worden. Voor een aantal infectieuze ziekten levert zo'n aanpak niet het gewenste resultaat op. Daarnaast hebben bedrijfsdoel en handelen van de veehouder grote invloed op het optreden van stofwisselings- en omgevingshygiëne-gebonden problemen. Met goed management is op deze gebieden vaak nog veel winst te halen. Ook voor de weerstand van een koe in het algemeen!

Aanpak

Begin 2007 reageerden 131 van de 330 biologische melkveehouders positief op een uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek. Zij verstrekten basisgegevens van het bedrijf en gaven toestemming voor het gebruik van CRV-gegevens. Op basis van verstrekte informatie werden 51 bedrijven geselecteerd. Op die bedrijven werd in de zomer van 2007 een uitgebreide enquête afgenomen. Deze ging in op zaken als voeding, diergezondheid, melken, opfok, enzovoort, maar ook op de wijze waarop de veehouder zijn of haar bedrijfsdoelen nastreeft. Tijdens het stalseizoen 2007-2008 werden de melkkoeien gescoord op conditie,

Veel ruimte in ligboxen en een open stal bij de familie Lankhorst in Nijkerk

‘De veehouder moet streven naar zo min mogelijk stress bij het vee.’

gang en huidbeschadigingen en werd de huisvesting beoordeeld. De MPR en I&R-gegevens van de bedrijven werden onlangs tot voorjaar 2009 aangevuld. Om de bedrijfsgegevens beter te kunnen vergelijken, zijn de bedrijven ingedeeld op basis van:

- 1- De gemiddelde leeftijd van de melkveestapel op een bedrijf (2006).
- 2- Het percentage hoogcelgetalkoeien in een koppel, gemiddeld per jaar (2003-2006).

Resultaten

Het afgelopen jaar zijn er verschillende artikelen verschenen over de bevindingen van het onderzoek. Een greep uit de resultaten:

- Mastitis, niet drachtig worden en klauwenaandoeningen zijn de belangrijkste gezondheidsproblemen.
- Er is een enorme variatie tussen bedrijven qua ziekteproblemen, die op allerlei verschillende manieren aangepakt worden. Een deel van de bedrijven met meer hoogcelgetalkoeien gebruikt geen antibiotica bij mastitis en bij droogzetten.
- Koeien zonder beschadigde hakken, knieën en andere huidbeschadigingen komen meer voor op bedrijven met weinig hoogcelgetalkoeien en in veestapels met een gemiddelde leeftijd (53-58 maanden)
- Op bedrijven met jongere veestapels zijn iets meer kreuple koeien dan op de andere bedrijven.
- Bij de oudere veestapels is de leeftijd bij afvoer ruim een jaar hoger dan bij jonge veestapels, bij de celgetalgroepen is er geen verschil in afvoerleeftijd.
- Op bedrijven met jongere veestapels is de productie iets hoger en worden er meer vaarzen en tweede kalfskoeien afgevoerd.
- Oudere veestapels hebben meer last van melkziekte.
- Op bedrijven met oudere veestapels en op bedrijven met veel hoogcelgetalkoeien gaan meer kalveren dood tijdens de opfok.
- Bij jongvee is diarree het grootste probleem: het is niet afhankelijk van de leeftijd van de veestapel of het percentage hoogcelgetalkoeien. Op bedrijven met jonge veestapels en met veel hoogcelgetalkoeien wordt daarbij meer antibiotica ingezet.
- Afkalven op oudere leeftijd had geen gunstige invloed op het celgetal.
- Gezien de toename van het aandeel kruisingen, wordt op

een deel van de bedrijven gezocht naar een koe die beter past bij de bedrijfsomstandigheden.

- Uit de gehalten in de melk blijkt dat er gedurende het jaar en of tijdens de lactatie periodes met een verhoogd risico's voor extra stress zijn. Vooral tekortkomingen in de voeding zijn daarvoor verantwoordelijk.
- Tijdens de weideperiode komen meer afwijkende gehalten in de melk voor als gevolg van structuurtekort (lage vetgehalten, nauwe vet:eiwitgehalten).
- Tijdens de stalperiode komen meer afwijkende gehalten voor als gevolg van energietekort en eiwittekort (ruime vet:eiwitverhouding, lage eiwitgehalten).
- De eerste twee maanden van de lactatie hebben jonge veestapels meer kans op een energietekort (laag eiwitgehalte).

Overzicht en inzicht

Weerstand van Biologisch Melkvee heeft op een systematische en veehoudervriendelijke manier data en informatie van een grote groep veehouders bij elkaar gezet. Hierdoor krijgen melkveehouders inzicht in de diverse aspecten van hun bedrijfsvoering en hoe die bijdragen aan een gezondere melkveestapel. Er zijn aanknopingspunten om knelpunten in de individuele bedrijfsvoering aan te pakken, maar ook om met collega-veehouders vanuit verschillende invalshoeken met elkaar inhoudelijk het gesprek aan te gaan (onder meer in bedrijfsnetwerken). Ook voor de sector is het beschikbaar hebben van volledige en up-to-date data en informatie waardevol. Bij problemen kan snel en gericht naar oplossingen gezocht worden. Als het op rolletjes loopt, is het goed ook dat te constateren. Het nauwkeurig bijhouden van een ziekteregistratie is de sleutel tot verbeteringen en kan op de meeste bedrijven stukken beter.

Hoe verder?

Vanuit de biologische sector bestaat de wens om aan te sluiten bij landelijke onderzoeksinitiatieven naar weerstand. Alhoewel dit altijd een optie is, is het wel belangrijk dat onderzoek voor de biologische bedrijven relevant wordt ingevuld. Er moet met name rekening gehouden worden met de verscheidenheid aan rassen, de grote bandbreedte qua doelstellingen en de terughoudendheid met het gebruik van medicijnen, met name antibiotica. Niemand heeft er iets aan dat er straks geselecteerd kan worden op 'weerbare' koeien die met antibiotica in de benen gehouden moeten worden. ■